

ALEVİLİK ÖĞRETİSİ AÇISINDAN ÖNEMLİ BİR ESER: FETVANAME RİSALESİ*

An Important Work In Terms Of Alevism Doctrine: Fetvaname Risalesi

Doğan KAYA**

Öz

Bu makale, *Fetvaname* isimli bir risaleyi konu edinmektedir. Fetvaname, hususi kütüphanemizde bulunan mecmuanın 39-43 varaklarında yer almaktadır. Alevi ve Bektaşî edebiyatının çeşit ve zenginliği dikkate alınacak olursa Fetvaname, *Buyruk* adıyla anılan eserlerin içerik, konu ve biçimine benzemektedir. Buyruklardaki Safiyüddin ile oğlu Şeyh Sadreddin'in soru-cevap üslubu ile ele aldıkları konular bu Fetvaname ile müşterektir. Buyruklarla aynı içerik ve aynı başlıklara sahip olmasına rağmen Fetvaname adını taşıyan böyle bir esere esere ilk defa rastlanmaktadır. Bu münasebetle mecmuada yer alan Fetvaname, Latin harflerine aktarılmasıyla okuyucu ve araştırmacıların metnin muhtevasından haberdar olmasına imkânı sağlamış oldu.

Fetvanamede, Buyruklarda yer alan konulara ek olarak Buyrukların tetimmesinde benzeri konu ve hususlara da yer verilmektedir. Alevi ve Bektaşî erkânında post, tığ, sofrâ, saka ve traş gibi önemli konular ve dualar da bulunmaktadır. Mecmuada Fetvaname dışında manzum-mensur başka örneklerle de rastlanmaktadır. Manzum metinler nefes türündedir ve çoğunluğu Nesimi, Hatayi, Virani, Yemini gibi büyük âşık ve ariflere aittir. Mecmuâ, yüz yirmi sayfadan oluşmakta ve yirmi sayfası boş olduğundan seksen sayfasında yazı bulunmaktadır.

Türk kültür tarihinde Alevi ve Bektaşî kültürü başlı başına önemi haizdir. Araştırmalar arttıkça bu hususta yeni eserler gün yüzüne çıkarılıp tanıtılacak ve yayımlanacaktır. Bu çalışmada ilk defa gün yüzü görecek olan "Fetvaname" de bunlardan birisidir.

Anahtar Kelimeler: Alevi, Bektaşî, *Fetvaname*, Cönk, Buyruk.

Abstract

This article focuses on the Risale (epistle) called Fetvaname in the Journal in our private library. Fetvaname is included in pages 39-43 of the Journal. It is quoted in this article in Latin letters. Considering variety and richness of the Alawi and Bektashi literature, Fetvaname resembles content, subject and form of the works called Buyruk. The subjects and question-answer method used between Sheikh Safiyüddin and his son Sheikh Sadreddin in the Buyruks are similar to Fetvaname.

Alawi and Bektashi culture in the Turkish cultural history has its own characteristics and an important place. Many works have been produced about this belief, which has survived from centuries to the present, in terms of both its literature and the richness of the assembly and dhikr (praise) reflecting the practice of this literature. However, new species, resources and documents still emerge over time. Fetvaname which will come to light for the first time in this study is one of them. Fetvaname is a work in which the principles of Alawi and Bektashi beliefs, thoughts and behaviours are put forward through question-answer method.

In this study, the opportunity of reaching the text was provided by recording the full text of the Fetvaname. Apart from the subjects included in the Fetvaname, subjects and issues similar to the treatises in the Buyruks are also included. Topics such as "Post", "Tığ", "Sofra", "Saka" and

* Geliş Tarihi: 12.10.2020, Kabul Tarihi: 29.11.2020. DOI: 10.34189/hbv.97.008

** Dr. Cumhuriyet Üniversitesi Emekli Öğretim Üyesi, drdogankaya@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5725-0332>

“Tıraş” and prayers were included. These issues are written in prose style. It also includes poetic style with two hundred and six verse belonging to great wise men such as Nesimi, Hatayi, Virani, and Yemini. The Journal consists of the total number of one hundred and twenty pages; twenty pages are empty and the remaining eighty pages are written.

Keywords: Alawi, Bektashi, *Fetvaname*, Cönk, Buyruk.

1. Giriş

Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı, Ahmet Yesevi (?-1166) ile başlatılır. Onun Anadolu’ya gelen müritleri de aynı tavrı sergileyerek görüşlerini şiirlerle zamanla nesirle ifade etmeye çalışmışlardır. Anadolu’daki bu geleneği XIII.-XV. yüzyıllar arasında, çeşitli tarikatlara bağlı derviş âşıklar temsil etmiştir. XIII. yüzyılda siyasî ve ekonomik yönden çöküntü içinde olan Anadolu’da Yunus Emre ve Mevlânâ gibi iki büyük şahsiyet yetişmiştir.

XV. yüzyılın ikinci yarısında Bektaşî tekkelerine ve dolayısıyla Yeniçeri Ocağında diğer inançlardan ayrı olarak Alevi ve Bektaşî edebiyatı vücut bulmuştur. Bu edebiyat, Hacı Bektaş Veli ve Abdal Musa kültürüyle beslenmiş Anadolu halk edebiyatının imkânlarının birleştirilmesiyle yeni bir sentez oluşturmuştur. Mutasavvıf (sofi) şairler hem divan şiiri hem de halk şiirinin şekillerinden yararlanmışlar ve eserlerinde; Allah’ın birliği, varlığın hâkimiyeti, nefis terbiyesi, ilahî aşk ve tefekkür, insanın Allah’a ulaşması, ahlak, nefis terbiyesi gibi konuları derinliğine ele alıp işlemişlerdir.

XIII. yüzyılda dervişleriyle Anadolu’ya gelen Hacı Bektaş Veli, Bektaşilik tarikatının şeyhidir. Onun inancını teşkilat haline getiren Balım Sultan’dır. Abdal Musa, Hacı Bektaş Veli’ye intisap etmiş Anadolu abdalıdır. Elmalı’nın güneyindeki Abdal Musa adına kurulan tekke, tarihte olduğu gibi bugün de önemli bir Bektaşî merkezidir. Alevi ve Bektaşî edebiyatının diğer bir önemli siması da Kaygusuz Abdal’dır. Kaygusuz Abdal, Teke ili Alaiye Sancağı Beyi’nin oğlu olup Abdal Musa’nın mürididir ve Bektaşî edebiyatının kurucularından sayılır.

Bektaşî şairleri şiirlerinde; aşk ve muhabbetle Allah-Muhammed-Ali üçlemesine, Ehl-i Beyt’e, On İki İmam’a, Pençe-i Âl-i Âba’ya, Hacı Bektaş Veli’ye, Kerbela faciasına, harflerin sırlarına, dört kapı (şeriat, tarikat, hakikat, marifet)’ya, hoşgörüye, tarikatın kurallarına ve usullerine yer vermişlerdir. Söyledikleri nefes, nutuk, methiye, devriye, güzelleme, taşlama, şathiye ve muamma vs. şiirleriyle geniş kitlelere hitap etmişler ve kabul görmüşlerdir. Bunları yaparken Alevi ve Bektaşî felsefesindeki “Ruhun ölümsüzlüğü esastır, ölüm Hakk’a teslim olma, Hakk’a yürümektir. Her ne ararsan kendinde ara” düşüncesinden ayrılmamışlardır. Şiirlerinde mahlaslarıyla beraber “kul, abdal, sefil, derviş, fakir, biçare” gibi kendilerini hakir gösteren sıfatlar kullanmışlardır.

Alevi ve Bektaşî edebiyatının kökleri Yunus Emre’ye ve Sait Emre’ye kadar uzanmakla beraber kuruluşu 14. yüzyılda Kaygusuz Abdal’la olmuştur. Kaygusuz Abdal, Abdal Musa’nın talebesidir. Daha sonra bu inanca sahip çok büyük şairler yetişmiştir. Alevi ve Bektaşî edebiyatının büyük şairler olarak adlandırılan Nesimi,

Fuzulî, Şah Hatayi, Pir Sultan, Virani, Yemini ve Kul Himmet aynı zamanda edebiyatımızın önde gelen isimlerindedir. Ayin-i cemlerde bu şairlerin adları geçtiğinde ceme katılanlar saygıyla onlara niyaz ederler.

Hece vezni ile ortaya konulan örneklerde 5, 6, 7, 8, 11, 14, 15 ve 16 heceli şekiller görülür. Koşma ve destan tipinde şiirlerin yanında mani tipinde şiirler de söylenmiştir. Şiirlerde birim olarak çoğu zaman dörtlük tercih edilmiştir. 5, 6 hatta daha fazla dizeye sahip şiirler de yok değildir. Kafiye olarak en fazla yarım kafiye kullanılmıştır. Bunun yanında tam ve zengin kafiye de yer verilmiştir. Tekke kültürüyle yetişen birçok şair de aruz ölçüsüyle şiirler vücuda getirmiştir.

Bu alanda eserler ortaya koyan şairler, sanat yapma kaygısından uzak olduklarından söyleyişleri tabiidir. Divan şiirinde olduğu gibi Arapça ve Farsça kelimelerde ifrata kaçılmamıştır. Geniş bir halk tabakasına hitap eden sadelik hâkimdir. Üsluplarında yapmacıklık görülmez. Daha çok XIII-XX. yüzyılda yaşama imkânı bulabilen dinî-tasavvufî şiir fikir, dünya görüşü ve inanç çerçevesinde klişe sözler, tabirler, ananevî mazmunlarla çok güzel ve nadide eserler vücuda getirilmiştir. Şiirlerin konuları çeşitlidir. Bunlardan en fazla ilahî, nutuk, nefes, devriye, şathiye, düvaz/düvazımam, medetname, medhiye, menakıpname, münacat, miraciye gibi türler öne çıkar. Ne var ki ilerleyen zaman içerisinde daha başka tür ve isimlendirmelerin karşımıza çıkacağı ihtimali de vardır.

2. Fetvaname'nin Tanıtımı ve Muhteviyatı

Fetvaneme metni, hususi arşivimizde bulunan bir mecmuanın içinde kayıtlıdır. Söz konusu *Fetvaneme*, Alevî ve Bektaşî edebiyatının önemli kaynakları arasında yer alan Buyruklarla büyük bir benzerlik göstermektedir. Bu bakımdan risalenin *Fetvaname* şeklinde adlandırmasının izahıyla başlamak buyrukların içerikleriyle aynı oluşuna da açıklama mahiyetinde olacaktır.

Eser, “fetva” kelime ve terim anlamına yönelik bir adlandırmayla, hem fetva kelimenin kök anlamına dikkat çekmekte hem de metnin muhteviyatına yönelik yönlendirmede bulunmaktadır. Nihayetinde fetvanın genel kullanımına ve kabulüne bakılacak olursa metin, medrese ve şer’i mahkeme etrafında fakihlere sorulan sorulara verilen cevaplardan oluşan bir eser izlenimi vermektedir.

“*Fekahe*: Hazırda, elde olan bir bilgi aracılığıyla hazırda olmayan, görünmeyen bir bilgiye vasil olma, ulaşma veya erişme. ‘İlim’ sözcüğünden daha özel anlamlıdır.” (el-İsfehani, 2018: 1137-1138). Kelimenin anlamı daha sonraki yıllarda daralarak “İslam hukukunun hükümlerine sahip olmak” anlamını kazanmıştır.

Ancak, fetvanın, fıkıh literatüründe yer aldığı şekliyle fihri bir işlem ve kurumu ifade eden terim anlamını kazanması daha sonraki asırlarda gerçekleşmiştir (Attar, 1995: 486). “Kur’an-ı Kerim’de fetva kelimesi ve türevleri dokuz ayette geçmekte olup hepsinde sözlük anlamına paralel olarak, hakkında bilgi edinilmek istenen bir konuda görüş sorma veya görüş bildirme, soru sorma, rüyayı yorumlama vb. anlamına gelir.” (Attar, 1995: 486).

Ancak daha yaygın olarak re'y ve fetva ile birlikte fikhın 'Kitap ve Sünnet'ten çıkarılan mana ve hüküm' karşılığında; ilim, rivayet ve hadisin ise 'doğrudan Kitap ve Sünnet' (ayet ve hadis bilgisi) karşılığında kullanıldığı anlaşılmaktadır (Karaman, 1996: 1).

Makaleye konu olan *Fetvaname* metni konu soru, soran, cevap, cevap veren olarak dört başlık altında yansıtılmıştır.

Mecmua, Arap harfleriyle ve rik'a ile yazılmıştır. Kim tarafından ve ne zaman yazıldığına dair bir kayıt yoktur. Ancak kelimelerin imlâsına hâkim olmasından, müstensihin Arap imlâsına vakıf, münevver birisi olduğu anlaşılmaktadır. Mecmua, 1940'lı yıllara ait olduğunu tahmin ettiğimiz 19x27,5 boyutlarında olan bir defterdir. Toplam 140 sayfadır, ancak ilk 80 sayfasında yazı olup diğer sayfalar boştur. Müstensihin yazdığı notları elinde bulunan pek çok kaynaktan istifade ederek defterine kaydettiği anlaşılmaktadır.

Mecmua, şairler ve kayıtlı şiirler yönünden çok zengindir. Mecmuada toplam 206 şiir vardır. Şiirler, 73 şaire aittir. Kimi şairler Abdal Pir Sultan, Pir Sultan, Pir Sultan Abdal ile Virani ve Viran Abdal gibi farklı mahlaslarda karşımıza çıkar.

Mecmuadaki şairlerin adları ve şiirlerinin adedi şöyledir: Abdal Pir Sultan (5 şiir), Arifoğlu (1), Âsûde (1), Azbî (1), Azmî Baba (1), Budala (1), Dedemoğlu (1), Dermânî (1), Dertli (2), Derviş Ali (2), Derviş Muhammed (1), Derviş Şevket (1), Edna Derviş (1), Emrah (1), Fakir Edna (1), Fazlı (1), Fedayi (2), Feyzi (2), Fuzuli (1), Genç Abdal (2), Gevheri (1), Halif (1), Harabi (3), Hatayi (8), Hilmi (1), Hüseyin (2), İsmail (7), Kalender (1), Kâni (4), Kaygusuz (1), Kazak Abdal (2), Kul Hamdi (1), Kul Himmet (9), Kul Himmet Üstadım (15), Kul Hüseyin (3), Kul Mustafa (1), Kul Mustafa (2), Kul Veli (1), Lutfi (1), Mehmed (3), Muhammed Mehdî Abdal (1), Muradi (1), Müştak (1), Nesimi (11), Niyazi (1), Nizamoğlu (2), Noksani (11), Pir Hatayi (1), Pir Sultan (4), Pir Sultan Abdal (3), Sadık Baba (2), Sakine Hatun (1), Sefil Ali Baba (2), Sefil Edna (1), Sefil Geda (1), Seyrani (3), Seyyid Nesimi (2), Seyyid Nizamoğlu (3), Sıdkı (1), Şah Hatayi (19), Şehba (1), Şirazi (1), Şiri (1), Teslim Abdal (13), Türabi (3), Üstadım Fatıma Ana (2), Veli (1), (4), Virani (1), Viran Abdal (5), Visali (1), Yunus Emre (1), Zülfî (1), Mahlassız (4).

Çoğunluğu dua olan kayıtlar, çeşitlilik göstermektedir. Bunları buldukları sayfalara göre şöyle sıralayabiliriz:

Tekbir Duası (s. 36)

Gülbenk Duası (s. 36)

Hâzâ Salâvâtname Devazdeh İmamân Ali (s. 38)

Dua-yı Tevellâ ve Teberra (s. 38)

Fetvaname (s. 39-43)

- Nadi Ali Bism-i Şâh (s. 44)
- Terceman-ı İkrar-ı Manzum (s. 44)
- Terceman-ı İcazet (s. 45)
- Pir Eşiğine Kadem Basıp Girenken Kapı Selamı (s. 45)
- Pir Huzuruna Kadem Basıp Vasıl Oldukta Sela (s. 45)
- Tığ Başına Kor İken Selam (s. 45)
- Talib Huzur-i Pirde Diyeceği (s. 45)
- Özürname (s. 46)
- Tıraş Duası (s. 46)
- Gusl İçin Okunacak Dua (s. 46)
- Tığ-i Bend-i Elif Lâmendi Ahd-i Biat (s. 46)
- Niyaz Duası (Cem haneye Lokma Geldikte) (s. 46)
- Sofra Geldikde Lokmadan Evvel Söylenen Terceman Duası (s. 47)
- Post Duası (s. 47)
- Diğer Post Duası (s. 47)
- Post Mührü (s. 47)
- Sofrayı Mühürledikde Okunacak Dua (s. 47)
- Çerağ-ı Delil Uyarmak (s. 47)
- Sâki-yi Kevser Dağılırken Okunacak Dua (11 Heceli, 5 Dörtlük Şiir) (s. 47)
- Gülbeng-i Şâh Sancağ-ı Kaza (s. 47)
- Saki Duası (s. 48)
- Çerâğ-ı Matem (s. 48)
- Yola Giderken Okunacak Dua (s. 48)
- Yüz Yıkanurken Okunacak Dua (s. 49)
- Tercüman-ı Şehadet (s. 49)
- On İki Post (s. 49)
- On Yedi Kemerbest (s. 49)
- Tercüman-ı Sual (s. 50)

Kible-i Penc Nedir (s. 50)

Kurban Kesmek Duası (s. 50)

Der-Beyan Devazde İmamân (s. 50)

Der-Beyan-ı Çardeh Ma'sûm-i Pak (s. 51)

Post Serilirken İşbu Ayetler Okunacaktır (s. 51)

Dede Postu (s. 51)

Matem İçin Olunacak Sıyam (s. 52)

Fasl-ı İbrahim Halil ve Yetmiş İkkinin Sırrını Beyan Eder (s. 52)

Gülbenk (s. 53)

Fasl-ı Der Fasl-ı Muharrem Vahdet-i Şâh-ı Şehid-i Kerbela (s. 53)

Mersiye Akabinde Okunacak Gülbenk (s. 54)

Kurban Tekbir Duası (s. 65)

Hutbe Duası (s. 65)

Üç Sünnet Yedi Farz Hak Mıdır (s. 65)

Tarikat İlminde Lâzım Olacak Sözler (s. 82)

Mezheb-i Hak (s. 83)

Gün yüzüne çıkmayı bekleyen bu kayıtlar içinde daha önce sözlü ve yazılı kaynaklarda rastlamadığımız bir “*Özürname*” adı verilmiş hacimsiz bir metin bulunmaktadır. Hacimsiz ve muhtevası münacat olan bu *Özürname*'nin metni şöyledir:

“*Özürname* (s. 46)

(Sai)mnden çoktur günahım Aliyyü'l-Murtazâ için bağışla.

Can Muhammed Ali hakk-ı Hüdayı ravzasından etme gel beni cüda.

İmam Zeyne'l-Âbidin, Bâkır, Cafer, Kâzım, Mûsâ, Rıza, için bağışla.

Ben kıldım ise hata, sen kerem eyle kıl atâ.

Muhammed Takî, Aliyyü'n-Nakî, Hasenü'l-Askerî, Mehdi-i sahib-liva için bağışla.

Nur-i afv-ı şehinşah-ı Ganî! Tutamam iki elim, kande imiş, kerem kıl Ganî.

Haticetü'l-Kübrâ, Fatımatü'z-Zehra için bağışla.

Ger benim eksikliğim çoktur, veli “Lâ” demezem ben Şah'a dedim “Belî”

Günahkâr mücrimim, afv eyle bağışla.

Ya Muhammed, Ya Ali, Allah Allah!

Canım kurban. Tenim terceman fakrdan ağrınmış incinmiş kimseler ve can kardaşlar var ise, dile gelsin bele gelsin.

“Allah, Eyvallah” deyip gülbenk edeler.”

Fetvaname'nin içeriği *Buyruk* isimli eserin muhteviyatıyla benzerlik göstermektedir (Taşğın, 2005: 441-458). Bu benzerliğin görülmesi ve konunun anlaşılması için *Bisâti Buyruğu* adıyla literatürde tanınan *Menâkabu'l-Esrâr Behcetü'l-Ahrâr*'ın başlıkları şu şekildedir (Taşğın, 2018: 207-236).

“*Bisâti Buyruğu*'nda Yer Alan Konular:

Haza Risâle-i Şeyh Safî Rahmetullâhi 'aleyhi'l-vâsi`a

[Fasl-ı Evvel: Şeriat, Avam İçin]

[el-Bâbu'l-evvel: Şeriat oda mütealliktir]

el-Bâbu's-sânî: [Ve ekîmü's-salâte]

el-Bâbu's-sâlis: [Ve âtu'z-zekâte]

el-Bâbur'-râbi': [Ve sümû şehrekum]

el-Bâbu'l-hâmis: [Men ye`mel mine's-sâlihîn]

el-Bâbu's-sâdis: [Ve hacce'l-beyti men isteta`a ileyhi sebilâ]

el-Bâbu's-sâbi': [Fectenibû le`allekum tuflihûn]

[Fasl-ı Sâni: Tarikat, İptida İçin]

el-Bâbu'l-evvel: İptidanındır

el-Bâbu's-sânî: Tarikatın iptida kapısı tövbedir

el-Bâbu's-sâlis: Tevhîd-i tarikat

el-Bâbu'r-râbi': Mürebbi

el-Bâbu'l-hâmis: [el-Hayâu mine'l-îmân]

el-Bâbu's-sâdis: Fî beyâni'l-ikrâr

el-Bâbu's-sâbi': `Alimun munteha

[Fasl-ı Sâlis: Marifet, Munteha İçin]

el-Bâbu'l-evvel: el-Mü'minu mir'âtu'l-mü'mini

el-Bâbu's-sânî: Teslîm-i müntehâ ve marifet

el-Bâbu's-sâlis: Subûr-u müntehâ-yi marifet

el-Bâbu'r-râbi`: Müntehâi'l-marifet

el-Bâbu'l-hâmis: Musâhib-i müntehâ ve marifet

el-Bâbu's-sâdis: [Erkân-ı teslîm tercümân-ı tarîkat]

el-Bâbu's-sâbi`: el-Münteha

[Fasl-ı Rabi`: Hakikat, İntiha İçin]

el-Bâbu'l-evvel: Sünnet ve farz

el-Bâbu's-sânî: Min ahvâl-i musâhib

el-Bâbu's-sâlis: [Secde]

el-Bâbu'r-râbi`: [İnsanların günahından geçme]

el-Bâbu'l-hâmis: [Kimsenin ayıbını anmamak]

el-Bâbu's-sâdis: Sebeb-i cemiyet ve erkân-ı tarîkat

el-Bâbu's-sâbi`: Edep beyanındadır [Fasl-i Hâmis: Erkân]

el-Bâbu'l-evvel: [Her kişiye on beş türlü fiil vardır]

el-Bâbu's-sânî: [On iki sıfatlı âdemi erkâna koymak caiz değildir]

el-Bâbu's-sâlis: [Secdenin aslı nedir ve secde kime olmuştur]

el-Bâbu'r-râbi`: [Muhammed Mustafa'nın bir kaç vasiyeti]

el-Bâbu'l-hâmis: [Bir talip bu zikrolunan kelimeleri tutmazsa]

el-Bâbu's-sâdis: [Talip, evliyanın on iki kavli vardır]

el-Bâbu's-sâbi`: [Üç sünnet ve yedi farz]

Sâhibi'l-Hurûf Dervîş Hüseyin

[Bab:] İmamlar nerede yatar ve her biri kimin elinde şehit oldular onu [beyan] eder.

[Bab:] Der-beyân-ı cihârdeh-i masûm-u pâk

[Bab:] Der-beân-ı tâcnâme kavli imam Cafer

Haza Postname Kavli-i İmâm Cafer Sadık

[Bab:] Erkân-ı tarîkatta hırkanın piri mürebbidir

- [Bab:] Ve ahkâm-ı tarîkatta altı nesne farzdır
- [Bab:] Ve erkân-ı tarîkatta altı nesne farzdır
- [Bap:] Bünyân-ı tarîkatta altı nesne farzdır
- [Bab:] İcâbet-i tarîkatta altı nesne farzdır
- Bab: Miyân-ı bestenin [:bel bağlayanın] şeddinde ne var?
- Bab: Miyân-ı bestenin şeddinde kaç nesne açılır
- Bab: Ama o ki bağlanır
- Bab: Eğer sorsalar pirin kimdir?
- Bab: Eğer sorsalar posttan murat
- Bab: Eğer sorsalar ki miyân-ı bestenin şeraiti ve keyfiyeti nedir?
- Bap: Evvel miyân-ı beste âdem'dir
- Bab: Pilheng yedi arş gerek
- Bab: Eğer sorsalar tarikatın kilidi nedir ve kaç dindândır?
- Bap: Eğer sorsalar abdest-i tarîkat nedir deseler
- Bab: Eğer sorsalar ki şart-ı tarîkat kaçtır ve nedir?
- Bab: Eğer sorsalar hutbe-i tarîkat kaçtır?
- Bab: Eğer sorsalar tarikatın yolu kaçtır?
- Bab: Eğer sorsalar tarikatın piri kaçtır?
- Bab: Eğer sorsalar ahkâm-ı fakr kaçtır?
- Bap: Eğer sorsalar erkân-ı tarîkat kaçtır?
- Bab: Eğer sorsalar makam ne nesnedir?
- Bab: Erkân-ı Tarîkat
- Bab: Eğer sorsalar hırkanın imanı nedir?
- [Bap:] el-Cevap min hâzihi'l- mezkurâtı:
- Bab: Eğer sorsalar ki derviş
- Bab: Eğer sorsalar tövbe nedir?
- Bap: Eğer sorsalar ki arılık nedir?
- Bap: Eğer sorsalar iman kaçtır?

Bab: Abdallar, ebrarlar dört makamda böyle buyururlar ki

Bab: Eğer sorsalar nemendi kim giydi ve nemend kime geldi?

[Fasl: Nefesler]

Nefes-i Hatâyi

Nutk-1 Nefes-i Pir Sultan

Nutk-1 Nefes-i Pir Sultan

Nutk-1 Nefes-i Şah Nesimi

Nutk-1 Nefes-i Pir Nesimi Şah Sultan

Nutk-1 Nefes-i Kaygusuz Abdal

Nutk-1 Nefes-i Şah Hatayım” (Taşđın, 2013).

Bu makaleye konu olan “*Fetvaname*” ise mecmuanın 39-43 sayfa aralığında bulunmaktadır. Alevi ve Bektaşî inancı, düşünce ve davranışında esas olan bilgiler soru-cevap şeklinde aktarılmıştır. Söz konusu metin günümüz alfabesine aktarılırken kelimelerin sadeleştirilmesi ve değiştirilmesi gibi hiç bir müdahaleye gidilmemiş, olduğu gibi aktarma yoluna gidilmiştir. Bunun yanında ilgili yerde Arapça dua ve ayetlerin Türkçe karşılığı verilmiştir.

3. Sonuç

Fetvaname, Alevi ve Bektaşî edebiyatı içerisinde içeriği itibariyle *Buyruk* metinleriyle benzerlik göstermektedir. Bu isimde Alevi ve Bektaşî metinleri arasında başka bir esere rastlanmayıp bu haliyle eser ilk olma hüviyetini taşımaktadır. Kim tarafından yazıldığı bilinmemekle birlikte, fetva ve fikhın kelime, kavram ve ilk kullanımına bağlı kalarak metnin kurulu olduğu ve bu adı aldığı anlaşılmaktadır.

Müslümanların siyasi iktidarlarla birlikte gelişen siyasi, dini, sosyal, kültürel ve iktisadi meseleler etrafındaki tartışmalar sonrasında bazı ilimler oluştu. Bu ilimler arasında fikh da yer almaktadır. Böylece fikhın varlığını sürdürdüğu ve meşru kılındığı alan olarak fetva da bu zemin üzerinde şekillendi. Alevi ve Bektaşî metinleri bu alana uzak durdu. Bu inanca sahip olanlar ilk kaynaktan itibaren takip edilen literatürün kelime ve kavramlarını kullanmaya ve bu yolla kendilerini ifade etmeye devam ettiler. Hatta süreçle şekillenen bu literatürle bir bağlantı kurmadan doğrudan vahiy ve vahyin kendisine geldiği son peygamberle kurdukları bağlantı ve konuları yine bu kaynağa iletmeleri nedeniyle ilgili literatürün dışında kaldılar veya bu literatürde yer almadılar.

Alevi ve Bektaşî metinleri de kendisini süreç içerisinde şekillenen ilimlere yaslamayarak ilk kaynak ve bu kaynaktan elde edilen bilgiye koruyup kollayıp sürdürmeyi yeğlemiştirlerdir. *Fetvaname*, Kuran ve Sünnete nasıl bir yaklaşım içinde

olunması gerektiğini göstermesi bakımından önem arz eden bir eserdir. Bu isimle bir başka eser bulunmamaktadır. Bir başka deyişle *Fetvaname* bu içerikle ilim âlemine tanıtılan ilk eserdir.

Fetvaneme isimli eser, içerik olarak Buyruk diye isimlendirilen eserle benzerlik göstermektedir. Buyruk, Şeyh Safi ve oğlu Şeyh Sadr arasında (soru, cevap, soran, cevap veren) esasına göre şekillenmiştir. *Fetvaname* de içeriğiyle Buyruk'la benzerlik göstermektedir. Eser, soru cevaplarla birlikte Buyruk tetimmeleri arasında yer alan post vb. başlıklara da yer vermektedir.

Sonnotlar

¹ Küfr: “Makbul olmayan, tercih edilmeyin” anlamında.

² İman: “Doğrusu, tercih edileni, makbul sayılanı” anlamında.

Kaynakça

- Karaman, Hayrettin. (1996). “Fıkıh”. c. 13, *İslam Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, s. 1-14.
- El-İsfehani R. (2018). *Müfredat*. Çev. Yusuf Türker. İstanbul: Pınar Yayınları.
- Feridüddün Attar. (1995). “Fetva”. *İslam Ansiklopedisi*, c. 12, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, ss. 486-496.
- Taşgın, Ahmet. (2005). Şeyh Safi Menakıbı ve Buyruklar. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* 33, 441-458.
- . (2013). *Şeyh Safi Buyruğu*. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- . (2018). Şeyh Safi Buyrukları ve Aleviler Arasında Okunması. *Sbard*, 32, 207-236.

Ek 1: *Fetvaname* Metni

[Sayfa: 39] Bismillahirrahmanirrahim

Şükr ü minnet-i bî-payan-ı mevcûdât Muhammed aleyhisselam ve emirü'l-mü'minin Ali kerremellahu veche ve radiyallahu anhu evlatlarına emanet olarak bir nice taç kisve ve hırka ve post ve su'alat vasiyet edip İmam Cafer-i Sadık efendimizden tâ Hünkâr Hacı Bektaş Veli efendimize ve ol dahi hulefalarına vasiyet ve irşad eyledi.

Ey tâlib-i esrâr-ı hakikat hedânallahu ale't tarikati'l-hüdâ. "Ey hakikatin sırlarına talip olan kişi, Allah bizi doğru yola eriştirsin." Allah'la olan, pir veli dergâhına gelip üstadından gördüğü gibi erkân kûşesin murad ile meydan kapısına girer ve iki ayağın bir yere getirip "Hû dost aşk olsun erenler, hakikat menzilin ve göz görenler, Hakk'ın selamın erenlerin kelâmın sırrımı sırrınıza kimseye açmayayım." deyip mürşid postunda olan zatın karşısında "Eyvallah" deyip dura. Eğer post sâhibi derse ki "Erkândan taşra kimse bu meydanda olmaz. Üstadından gördüğün gibi gel." derse sonra erkân üzere dört kapının selamın yerine getire. İbtida;

Es-selam ey ehl-i şeriat! Şeriatı bilmeyen şeriatsızdır.

Es-selam ey ehl-i tarikat! Tarikatı bilmeyen tarikatsızdır.

Es-selam ey ehl-i marifet! Marifeti bilmeyen marifetsizdir.

Es-selam ey ehl-i hakikat! Hakikati bilmeyen hakikatsızdır.

Burada sual cevap açıyor:

Sual: Hakikate ne yerde yanıp fahr libasın kuşandın?

Cevap: Yer gök arasında, erkân kapısında, erenlerin meydanında, evliya çerağı dibinde, Hazret-i Muhammed'in sancağı altında.

Sual: Üstatlar talipler arasında ne vardır?

Cevap: Yol, erkân, ikrar, iman, Muhammed Ali'nin sırrını saklamak.

Sual: Üstadın talibe vasiyeti nedir?

Cevap: Elin ile koymadığın şeyi kaldırma. Gözün ile gördüğün aybı ört. Din kardaşına hıyanetlik etme. İki âdem söyleşirken dinleme. Ettiğini bil, icrasın kıl. Kalbini ört yolsuz olma.

Sual: Yol erkân kimden kaldı?

Cevap: Yol Hak Teâlâ'dan, erkân Muhammed aleyhisselamdan.

Sual: Üstadın sana ne verdi ve sen üstadına ne verdin?

Cevap: Ben üstada hizmet ettim, üstadım bana kısmet virdi.

Sual: Meydanın evveli, ortası, ahiri nedir?

Cevap: Evveli üçler, beşler, ortası yediler, ahiri kırklardır.

Sual: Nur nerde, sır nerde?

Cevap: Nur yüzümde, sır kalbimdedir?

Sual: Niyaz virmek kimden kaldı?

Cevap: Selman-ı Farisi'den kaldı.

Sual: Bâb-1 kisvetin üstüvası nedir?

Cevap: Âlem-i süfliden âlem-i ulviye tebdil olmaktadır.

Sual: Kubbesi nedir?

Cevap: Nokta-yı hakikattir.

Sual: Kenarı nedir?

Cevap: İki âleme hükmeylemektir.

Sual: İmanı nedir?

Cevap: Hakikat menzilidir.

Sual: Kelimesi nedir?

Cevap: Tekbirdir.

Sual: Kiblesi nedir?

Cevap: Pirdir.

Sual: Fütuhu nedir?

Cevap: Erenlerin muhabbetidir.

Sual: Hayatı nedir?

Cevap: Pak olmaktadır.

Sual: Mematı nedir?

Cevap: El almaktır.

Sual: Kilidi nedir?

Cevap: Haldir.

Sual: Aslı nedir?

Cevap: Tövbedir.

Sual: Fer’i nedir?

Cevap: Adûlardan uzak olmaktır.

Sual: Üstüvası nedir?

Cevap: Küllü şey’in hâlikün illâ vecheh. [Ondan (Allah’tan) başka her şey yok olacaktır. (Kasas 28/88)]

Sual: Kubbesinde ne yazılmıştır?

Cevap: Lâ ilâhe illâ hû”.

Sual: Kenarında ne yazılmıştır?

Cevap: Yasîn ve’l-kur’âni’l-hakîm. (Yasin Suresinin ilk iki ayeti.)

Sual: İçerisinde ne yazılmıştır?

Cevap: Senürîhim âyatınâ fi’l-âfâki ve fî enfüsihim [Onlara, çevrelerinde ve kendilerinde bulunan kanıtlarımızı hep göstereceğiz. (Fussilet 41/53)]

Sual: Taşrasında ne yazılmıştır?

Cevap: Lâ ilâhe illallah Muhammedün resûlullâh ve Mehdî emînüllâh.

Sual: Ardında ne yazılmıştır?

Cevap: Ve âleme âdeme’l-esmâe küllehâ [İsimlerin hepsini Âdeme öğretti. (Bakara 2/31)]

Sual: Tacı kaçtır?

Cevap: İkidir. Biri “Tâc-ı ârif”, biri “Tâc-ı cahil”dir. Arif tâcı olan Muhammed Ali neslinden, Tâc-ı cahil olan taklîden kimse ola ve hem kavm-i Süfyan.

Sual: Tacın sarfı nedir?

Cevap: (Tâ-Elif-Cim)’dir. Tâ, terk-i dünya ettim; Elif, erenler yoluna doğru geldim; Cim cemâl ile celâl ile yani “ahlâk-ı zemîme”yi “ahlâk-ı hamide”ye tebdil eyledim demektir.

[Sayfa: 40] Bab

Sual: Teslim ne demektir?

Cevap: Allah Teâlâ’nın men ettiği şeyden kaçınmaktır.

Sual: Küfrü ne demektir?¹

Cevap: Cenabetliktir.

Sual: İmanı ne demektir?²

Cevap: Paklıktır.

Sual: Kaşığı ne demektir?

Cevap: Eyyub aleyhisselamdan kaldı.

Sual: Ne delil ile kaldı?

Cevap: Allah Teâlâ'nın emriyle. Mübarek azalarından kurtlar düşüp tırnakları döküldü. Zeytun ağacından bir kaşığı düzdü.

Sual: Size kimden kaldı?

Cevap: Evlâddan evlâda ve Ehl-i Beyt'e geçti. Andan pirim hünkâr Hacı Bektaş Velî'ye, andan cümle muhibban ve fukaraya.

Sual: Küfrü nedir?

Cevap: Cenabet kisvesine kuşanmaktır.

Sual: Bâb-ı Kamberiyeye kimden kaldı?

Cevap: Kamber-i Ali'den kaldı.

Sual: Kamberiyeye nedir?

Cevap: Hazret-i Ali'nin Döldül'ünün kösteğidir.

Sual: Beline kuşanmaktan murat nedir?

Cevap: Nefsini haramdan kösteklemektir.

Sual: Küfrü nedir?

Cevap: Cenabet beline bağlamaktır.

Sual: Çelik kimden kaldı?

Cevap: Hazret-i Ali'den.

Sual: Ne delil ile kaldı?

Cevap: Hazret-i Peygamber Hazret-i Ali'ye buyurdu ki; "Ben dünyadan göçtükten sonra Zülfikar çekme" dedi. Hazret-i Ali Zülfikar'ı Necef diyarına attı. Bir gün gazâyâ gitmek iktiza etti. Bir ağacı koparup beline soktu. Bizlere fahr oldu.

Sual: Diğer bâb çelik kimden kaldı?

Cevap: Hazret-i Musa Tur-ı Sina'ya giderken Allah Teâlâ Cebrail vasıtasıyla Hazret-i Musa aleyhisselama yeşil nurdan bir çelik gönderdi. OI ağaç âh edip ağladı. Gözyaşı, ağacın dibinde dökülüp simsiyah oldu. Hazret-i Musa ağaca sual etti: "Ne ağlarsın?" Ağaç dile gelip dedi: "Ben cennette bir Tuba ağacı idim. Sen ezelden beni dünyaya çıkardım. Allah Teâlâ hitab etti ki: "Ya ağaç! Hazret-i Nuh aleyhisselamın

kerametini sana verdim.” buyurdu. Ol sebepten mucizatı zahir oldu. Yere değdikte su çıkardı. Eline aldıkta ejderha olurdu.

Sual: Ağacın üstünde ne yazılıdır?

Cevap: Bir gani ganiliğin bilmese, Firavun ile beraberdir. Bir fakara fukaralığın bilmese tok ile beraberdir. Bir derviş dervişliğin bilmese Yezid ile beraberdir. Bir mümin mminliğin bilmese münkir ile beraberdir.

Sual: Farzı nedir?

Cevap: İkrar imandır.

Sual: Küfrü nedir?

Cevap: Münafıklar eline elik vermektir.

Sual: omağı nedir?

Cevap: Muhibban şhadetidir.

Sual: Muhibban şhadeti nedir?

Cevap: L ilâhe illallah Muhammedün resûlullâh, Aliyyün Veliyyullh.

Sual: Cümlesinin başı nedir?

Cevap: Edep hay.

Sual: Bab-ı menguş nedir?

Cevap: Hazret-i Ali'nin Dldl'ünün nalıdır.

Sual: Hazret-i Ali Kfe'den Bağdad'a giderken Dldl' koşup na'lı uçtu. Kamber, Ali kulağına menguş deyip taktı. Ali dedi; “Ya Kamber ne sebep ile taktın?”

Cevap: Kamber eyitti: “Allah-u Teâlâ emrettiği şeyde sağ kulağımı açtım ve men' ettiği şeyde sol kulağımı kapandım” dedi.

Sual: Menguş takmak kimden kaldı.

Cevap: Pirim Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velı'den kaldı.

Sual: İmanı nedir?

Cevap: Erenlerin her emrine muti olmaktır.

Sual: Küfrü nedir?

Cevap: Mürşidin sözünü geriye çevirmektir.

Sual: İbtida nefiri kim çaldı?

Cevap: Hazret-i Resulullâh aleyhisselam miraca teşriflerinde cennette ferîşteler çaldılar.

Sual: İbtida nefiri kim gördü?

Cevap: Muhammed aleyhisselam miraçta İsrâfil aleyhisselam ağzında tutar gördü.

Sual: İbtidâ dünyada kim icad itti?

Cevap: Hazret-i Muhammed, Ali icad ettiler. Askeri başına ayn-ı cem' edip gazâyâ gitmek içindir.

Sual: Andan sonra kim çaldı?

Cevap: Hazret-i Selman ve Kamber-i Ali, Hazret-i Ali önünde çaldılar.

Sual: İçinde ne okudular?

Cevap: Hasbiyellâhu ve ni'me'l-vekîl. [Allah (bize) yeter ve O ne güzel vekildir. (Dua)]

Sual: Andan sonra kim çaldı?

Cevap: Ehl-i Beyt. Yezid'e lanet zamanına kadar çaldılar ve Yezid melun dahi Ehl-i Beyt'e kasd edip nefiri ateşe yaktı. Ol zaman Hünkâr Hacı Bektaş Velî'ye gelinceye değin nefir çalınmadı. Hacı Bektaş Veli Horasan'dan huruç ettikten sonra Rum'a geçip bir siyah koç kurban eyledi deyü boynuzundan nefiri düzdü ve oturdu. "Hasbiyellâhu ve ni'me'l-vekîl" feryad eyledi. Kırk gün kırk gece yerler titredi ve ağaçlar köklerinden koptu ve sular aşkından çuşa geldi ve muhabbet-i Ali aleyhisselam olup Allah'ın muhibbi olanlar dünyayı terk edip kırk bin Horasan erenleri Hacı Bektaş Velî'nin başına ayn oldular ve Kızıl Deli Sultan kullarını

[Sayfa: 41] toplayıp Hünkâr Hacı Bektaş Velî'nin huzurunda talib oldular ve erenler dahi gülbenk-i Muhammedî çekip;

-Yüzün ak olsun, didiler.

Ve Hacı Bektaş Velî kendüye işçi başı etti. Ve ol koyunu yahni yani pişürdiler. Erenlerin cümlesi yediler. Hünkâr Hacı Bektaş Velî ol koyunun boynuzını erenler dergâhında asa kodı. Abdal Mûsâ Sultan'a bir nazar etti. Derhal Abdal Musa Sultan kalkup kapıya geçti. Erenler eşîğine bir niyaz edip eyitti:

-Ya kutb-ı evliya Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî! Bu hakire ne aceb nazar ettiniz!'" dedi.

Hünkâr Hacı Bektaş-ı Velî dedi:

-Bir zaman ola evlatlarından biri gele ve ismi Kaygusuz olsa gerekdir. Ve bizim sırrımız anda olsa gerekdir. Al bu emaneti ana teslim eyle, dedi.

Abdal Musa Sultan tekbir edip vahdet eyledi. Ve Kaygusuz dahi gelip andan agâh oldu. Ve Mısır'a giderken Abdal Musa Sultan;

-Gel bu emaneti al", dedi.

Kaygusuz dahi alıp kapıya geçip hayır himmet diletti. Ve bir yol oturdu. Hasbiyellâhu ve ni'me'l-vekil" feryad eyledi. Yedi gün yedi gece dünya titredi. Ve akar sular akmaz oldu.

Sual: Nefir kurbanı ve neziri nedir?

Cevap: Eğer ikinci namazından sonra çalarsa bir horoz neziri ve eğer akşam namazından sonra çalarsa bir koyun neziri var. Ve eğer gece çalarsa bir eve kurbanı vardır.

Bâb

Sual: Tirin aslı nedir?

Cevap: Allah'ın kudretindedir.

Sual: İptida tiri kim çaldı?

Cevap: Kanber-i Ali çaldı.

Sual: Elif tiri kim çekti?

Cevap: Ebu'l-Hakem çekti.

Sual: Ağzında ne yazılmıştır?

Cevap: Lâ fetâ illâ Ali lâ Seyfe illâ Zülfikar.

Sual: Ve başında ne yazılmıştır?

Cevap: Elem a'hed ileyküm Ya benî âdeme enlâ ta'büdü's-şeytân innehû leküm adüvvün mübîn. Ve eni'budünî hâzâ sırâton müstakîm. [Ey Âdemoğulları! Ben, size şeytana kulluk etmeyin. Çünkü o, sizin için apaçık bir düşmandır, demedim mi? (Yasin 36/60)]

Sual: Sapında ne yazılmıştır?

Cevap: Lâ havle velâ kuvvete illâ billâhi'l-aliyyi'l-azîm. [Yüce olan Allah'tan başka güç, kuvvet sahibi yoktur. (Dua)]

Sual: Sağ yüzünde ne yazılmıştır?

Cevap: Lâ ilâhe illallah. Muhammedün resûlullâh.

Sual: Sol yüzünde ne yazılmıştır?

Cevap: Lâ ilâhe illallah. Aliyyün veliyyullâh.

Sual: Eline aldıkda ne okursın?

Cevap: Elhamdülillâh Ya Perverdigâr.

Sual: Çekince ne okursın?

Cevap: Bismillah Ya Ali ve Ya Ebu't-Türâb.

Sual: İmanı nedir?

Cevap: Ehl-i Beyt aşkıyla Yezidlere tir çalmaktır.

Sual: Küfrü nedir?

Cevap: Müminlere kasd ile tir çekmektir.

Sual: Âyinesi nedir?

Cevap: Lâ fetâ illâ Ali lâ Seyfe illâ Zülfikâr.

Sual: Taşınması farz mıdır, sünnet midir?

Cevap: “Hakkan mü'min ve ehl-i beytin dostuyam ve Yezid'in düşmanıyım.” denir Allah'ın kudretinden olduğu sebepten bizlere taşınması farz oldu.

Sual: Neden sünnet oldu?

Cevap: Kırk bin Horasan erenleri ve pirim Hünkâr Hacı Bektaş Velî nutkundan sünnet oldu.

Sual: Keclül nedir?

Cevap: Hazret-i Nuh aleyhisselamın gemisidir.

Sual: İçinde ne yazılmıştır?

Cevap: Tevekkel alâ hâlikın fî külli'l-emûr. “Her işte Yaradan'a tevekkül et.”

Sual: Taşrasında ne yazılmıştır?

Cevap: Tevekkeltü alellâh. “Allah'a tevekkül ettim.”

Sual: Küfrü nedir?

Cevap: Münafıka içinde lokma yedirmektir.

Sual: İmanı nedir?

Cevap: İçinde helal lokma koymaktır.

Sual: Şartı nedir?

Cevap: “Bismillah” ile sağ yanına asmaktır.

Sual: Kim dedi?

Cevap: Nuh aleyhisselam dedi.

Sual: Şeydullâhı kim idi?

Cevap: Keclül ile Selman-ı Pak idi.

Sual: Guslü nedir?

Cevap: Daim pak tutmaktır.

Sual: Bâb-ı tennurenin aslı nedir?

Cevap: Allah'ın nazargâhındandır

Sual: Hazret-i Âdem aleyhisselam cennetten dünyaya teşriflerinde Allahu Teâlâ incir ağacına bir nazar eyledi ve ağaç dahi uzadı. Üç yüz arşın miktarı oldu ve yaprağı dahi ol miktar uzandı. Hazret-i Âdem aleyhisselamı gûşundan o Allah u azimüşşanın hitabından ve kendi günahı korkusundan yandı. Ol dem Cebrail aleyhisselam nazil olup bu hâli görüp melül oldu. Ve kelim etti ki;

-Ya Âdem Safiyüllâh bu ağacın yaprağı Allahu Teâlâ'nın nazargâhından olmuştur. Ve Allah'ın nazar ettiği şey nurludur. Sen bu nurdan kopar kendine bir tennure eyle dedi. Âdem eyvallah" deyip teslim oldu.

-Bismillahi Allahu Ekber, deyip kopardı.

Ve ağacın kabuğu soyup iplik eyledi ve ağaçtan iğne edip ipliği iğneye "Ya Kerim!" deyip geçirdi ve dişini masas eyledi. Ol mahalde Cebrail bir kız verip gitti. Âdem Safiyüllâh gördi ki; sağ tarafında bir mahbube civan zuhur eyledi. Âdem'in elinden tennureyi alıp mihr eyledi.

-Bismillah, Ya Allah, Ya Settâr, deyip beline kuşandı. Âdem aleyhisselam kırk sene ol civanın aşkıyla Allah deyip ağladı. Tekrar suçu afv olup Havva ile ayn-ı cem oldukda ol mahalde Cebrail nazil olup indi.

-Ya Âdem Safiyüllâh! Allah Teâlâ'nın sana selamı vardır. Bu tennure

[Sayfa: 42] Allahu Teâlâ'nın nazargâhı dört ulu melekler vaslesidir ve ahir zaman peygamberi Muhammed ve Ali yoluna gidip ve mücerred ü pak olan erenlerin her küfrüne iman getirenlerin vaslesidir. İmdi sen müteehhil oldun." deyip belinden aldı.

Âdem Safiyüllâh'dan kırk evlâdına kuşandı. Andan Cebrail nazil olup eyitti;

-Ya Âdem Safiyüllâh! Bu kırklar vaslesidir. Allah Teâlâ'dan hitap oldu ki; "Bunu Peygamber'e kuşatacağım" dedi. Aldı Hak dergâhına teslim eyledi.

Allahu Azîmüşşân tennureye bir nazar eyledi. Tennurenin üç köşesinde üç

damla yeşil su damladı. Ve ol suya Bârî Teâlâ bir nazar eyledi. Su yerinden oynadı. Bir siyah koç kurban oldu. Allahu Teâlâ Meryem Ana'ya bir nazar eyledi. Ol nazardan hâmile oldu. Âdem'den kalan tennureyi Allahu Teâlâ ona gönderdi. "Ya Settâr!" deyip beline kuşandı.

Hz. İsa dünyaya kadem bastıkda Meryem Ana mücerretlikten çıktı ve ondan sonra tennureyi İsa'ya kuşandı. Allahu Teâlâ İsa'ya bir nazar etti. Hazret-i İsa dahi tennure ile Hazret-i İsmail'e kurban gönderdi. Aslı ne idi; ümmeti et yesün diye.

Ve mücerret pak olanlar bizim nurumuz ile kendilerin setr itsinler deyü ve Hazret-i İbrahim koyunu kurban eyledi. Ve İsmail'in beline tennureyi kuşandı.

Ve andan birbirine mücerred ü pak olanlar kuşandılar. Ta ki paktan Muhammed Ali'ye şikâyet olundu. Selman'ı hurma ağacına çıkardılar.

-Hakkan Ya Selman, pak imişsin didiler.

Muhammed, Ali, Selman'ın pak u mücerret olduğuna ikrar ettiler. Selman eyitti. Geri çekilip üç kere baş kesip durdu. Dediler:

-Ya Selman! İstedğin nedir, söyle.

Selman eyitti.

-Sizden istediğim budur ki; dört ulu melekler ve Âdem Safiyyullâh ve kırklar ve Meryem Ana ve İsaullâh'u Teâlâ'nın nazargâhı tennuresin çekdiler ve bizim pak olduğumuza sizler şahadet ettiniz. Sizlerden bir tennure isterim.

Anlar da;

-Hakdır ya Selman deyip ikrar ettiler.

Ve tâc dikip ve tennure kesip diktiler. Selman'ın başına tacı tekbirleyip ve beline tennureyi çektiler. "Ya Settâr!" deyip kuşandılar. Ol mahalde Cebrail nazil olup eyitti.

-Ya Resulullâh! Allah'ın selamı vardır,

deyip elinde nurdan (bir) elf-i lâmendî var idi. Bir kûşesine "Lâilâhe illAllah" bir kûşesine "Muhammedün resûlullâh" önünde "Aliyyün veliyyullâ lâ havle velâ kuvvete illâ billâhî"l-aliyyi'l-azîm" (Ali, Allah dostudur ve Allah'tan başka güç kuvvet sahibi yoktur.) yazılmıştır. Hazret-i Resulullâh Cebrail'in elinden elf-i lâmendî alup Selman'ın beline tekbirleyip kuşattı. Ol mahalde dört can bir oldu. Muhammed, Ali, Selman, Cebrail kelâm ettiler ki;

-Eğer vasl-ı mücerretten başka ve müteehhil hanedandan başka kimseler taşırsa bizim zalimlerimizden olsun ve lanet olsun, dediler.

Sual: Ey derviş yahut ahi yahut sofi! Sana kuşanmak nerden kaldı?

Cevap: Ehl-i Beyt'i bilip pak olduğum ve pirim Hünkâr Hacı Bektaş Velî'nin nutkuna iman getirdiğimden bizlere dahi kuşanmak vacip oldu.

Sual: Tennureyi kuşanırken ne okursun?

Cevap: Ya Settâr!

Sual: Belinde ne yazılıdır?

Cevap: Lâ havle velâ kuvvete illâ billâhi’’l-aliyyi’l-azîm.

Sual: Zülfikar’ında ne yazılmıştır?

Cevap: Lâ fetâ illâ Ali lâ Seyfe illâ Zülfikar.

Sual: Bu nutku ne keser?

Cevap: Eline, beline, diline, eteğine pak olmayıp rızasız lokma ve haram yiyeni keser.

Sual: Önünde ne yazılmıştır?

Cevap: Ya Sabûr!

Sual: Mihraplarında ne yazılmıştır?

Cevap: Ya Muhammed, Ya Ali.

Sual: Küfrü nedir?

Cevap: Rızasız lokma yemektir.

Sual: İmanı nedir?

Cevap: Helâl lokmadan kaçmamaktır ve her karındaşı incitmemektir ve bu tennurenin aslı bir nurdan ve bu nurun aslı bir (dal)’dır. (Dal), (ayn)’a bağlıdır. (Elif, ayn, cim). Eyittiler;

-Eğer muhib isen bu sırra eresin. Sonra bunu, arada bul, dediler.

Sual: İptida futatı kim düzdü?

Cevap: Hazret-i Fatımatü’z-Zehra.

Sual: Kimden aldı?

Cevap: Hazret-i Cebrail geldikte futadının yeşilinden bir dane dökülmüş idi. Fatımatü’z-Zehra da görüp elinde bir beyaz yün ipliği var idi. Ol zaman bin düğüm etmiş idi. Sen her düğüm düğünde ne okursun?

Cevap: Üç İhlâs-ı şerif her düğümde.

Sual: Ya Muhammed hak ve Ya Ali aleyhisselam.

Bâb

Fenâ-yi müteehhil olup ehlinin hâlinde bilmek.

Sual: İbtidâ futayı başına kim sardı?

Cevap: Hazret-i Âdem. Cennetde mühr ü pak iken sardı. Ondan sonra Hazret-i İsa sardı. Ondan sonra Hazret-i Fâtmatü’z-Zehrâ, andan Hasan Hüseyin ve Selman ve Kamber-i Ali sardılar.

Sual: İmanı nedir?

Cevap: Terk-i tecrîd, terk-i dünya olmaktır.

Sual: Küfrü nedir?

Cevap: Dünyaya karışıp müteehhil-i hak ve erenlerin ayn-i erkânını inkâr edip [Sayfa: 43] Allahu Azîmüşşân’ın emrini tutmayup ve nehyinden içtinab etmeyen ve başına fenâyı saranlara lanet ederler ki; erenlerin katarından değildir.

Sual: Fenâyı ne demektir?

Bâb

Cevap: Dünyayı başına dâr-ı fenâ etmektir.

Sual: Peheng pelhengin aslı nedir?

Cevap: Pirim Hünkâr Hacı Bektaş Velî’nin köpüğü terinden çıkarıp mücerret ü pak ve müteehhil-i hak olup ispat edip taşımaktır.

Sual: Kuşanmaktan murad nedir?

Cevap: Eline beline ve diline pak olmaktır.

Sual: Küfrü nedir?

Cevap: Rızasız haram lokma yemektir.

Sual: İmanı nedir?

Cevap: Erenlerin her nutkuna ve ayn-i erkânına hak deyip iman getirmektir.

Sual: Kuşandığın vakit ne okursun?

Cevap: Lâ havle velâ kuvvete illâ billâhi”l-aliyyi”l-azîm. “Allah’tan başka güç kuvvet sahibi yoktur.”

Sual: Tiğ-ı bendlerinin ucunu düğdükte ne okursun?

Cevap: Ya sabur okurum.

Sual: Çözdükte ne okursın?

Cevap: Ya Settâr!

Sual: Belinde iken haram lokma yersen ne olursun?

Cevap: Pak olmaz ve erenler dergâhında merdûd olursın.

Sual: İşvesi nedir?

Cevap: Âşıkın cemâlidir.

Sual: Üstünde ne yazılıdır?

Cevap: Kul hüvellâhü ehad

Sual: Altında ne yazılıdır?

Cevap: Allahü's-samed lem yelid ve lem yüled ve lem yekün lehü küfüven ehad.

Sual: Burçlarında ne yazılıdır?

Cevap: Ya Hayy u Ya Kayyûm! Ya ze'l-celâl-i ve'l-ikrâm!

Sual: Deliğinde ne yazılmıştır?

Cevap: Sübhâneke innî küntü mine'z-zâlimîn. “Seni tenzih ederim. Gerçekten ben kötü işler yapmışım.” (Enbiya Suresi 87. Ayet)

Sual: Palhenk ne demektir?

Cevap: Dal oldum yani paklıktır. Hazret-i Resul aleyhisselam buyurur ki; “Fakr bir hazinedir ki kilidi fukaralar gönlüdür.”

Sual: Fakrın evveli nedir?

Cevap: Kendüyi fâni itmektir.

Sual: Ahiri nedir?

Cevap: Kendüyi bâkî itmektir.

Sual: Ve hanesi nedir?

Cevap: Gönlünün yerleşmesidir.

Sual: Lokması nedir?

Cevap: Takvadır.

Sual: Tacı nedir?

Cevap: Marifettir.

Sual: Aslı nedir?

Cevap: Allah'ın rızasında teslim olmaktır.

Sual: Zemini nedir?

Cevap: Miskin derdimend olmaktır.

Sual: Nuru nedir?

Cevap: Allahu Azimüşşân'ı zikir etmektir.

Sual: Kuvveti ve himmeti ve refâtı nedir?

Cevap: Daima ruşen olmaktır. Ol vakit tamamıyla fukara olur. Kemâl-i mertebe olur. Kemâ kâle'llâhu Teâlâ Entümü'l-fukarâu ile'llâh" (Allah'ın dediği gibi: Sizler Allah'a muhtaçsınız.)

Bâb

Sual: Hırka nedir?

Cevap: Pirlerin giyeceğidir.

Sual: İmanı nedir?

Cevap: Pirlerin ahvâlidir.

Sual: Guslü nedir?

Cevap: Dünyayı terk itmektir.

Sual: Namazı nedir?

Cevap: Gönlü temiz pak olmaktır.

Sual: Ve farzı nedir?

Cevap: Mest ü hayran olmaktır. Yani Allah için

Sual: Kilidi nedir?

Cevap: Doğruluktur.

Sual: İçi nedir?

Cevap: İmandır.

Sual: Bakası nedir?

Cevap: Pirleri bilip aşına olmaktır.

Sual: Eteği nedir?

Cevap: Müritliktir.

Sual: Cenabeti nedir?

Cevap: İbadullahı rencide itmektir

Sual: Ve mahiyeti nedir?

Cevap: Pirlerden nasihat alıp emanete hıyanetlik itmektir.

Sual: Kibleesi nedir?

Cevap: Hakikate yakın olmaktır.

Sual: İstikâmeti nedir?

Cevap: Pirlere kanaattir.

Sual: Namı nedir?

Cevap: Bahru'l-hayattır. İmdi her kim bu hırkada gizlenir, ona beş şeyi tutmak lâzımdır. Birinci; gözünü kör etmek yani görmediği şeyi “Gördüm!” dememektir. İkinci; kulaklarını sağır itmek, işitmediği şeyi söylememektir. Üçüncü; elini gizleye, yani eliyle tutmadığı şeyi “Tuttum!” demeye. Dördüncüsü; kendi ayağını aksak eyle, yani ol gidilmeyen yere gitmeye. Beşinci; kendüyi dilsiz eyle, yani ol söylenmemiş şeyi söylemeye. Ahkâm-ı hakikat budur. Anlamak müyesser olsun. Cümle kardaşlarımıza ve ehl-i mümin ve müminlere Âmin!

Ek 2: Fetvaname'nin İlk Sayfası

